

**Planinska zveza Slovenije
Komisija za varstvo gorske narave**

**PLAN ODSEKA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE PD NOVA GORICA ZA PROMOCIJO VGN V
OSNOVNIH ŠOLAH V LETU 2017**

seminarska naloga za pridobitev naziva Varuh gorske narave

Avtor: Borut Bric

Mentor: Borut Peršolja

Gorica, september, 2016

IZVLEČEK

Dokument vsebuje smernice za delo z osnovnošolci na območju goriške regije na področju varstva gorske narave in narave splošno, ki ga bo izvajal odsek varstva gorske narave PD Nova Gorica, v največji meri jaz osebno.

V dokumentu so opisane predvidene aktivnosti in naloge za leto 2017, ki se pa bodo predvidoma nadaljevale tudi v poznejših letih in se še dopolnjevale kvečjemu, saj gre v večini primerov za kontinuirane projekte. Del aktivnosti je razložen in razdelan dokaj natančno, del pa zahteva še nadaljnje delo, hkrati pa tudi pušča možnost improvizacije na terenu, v odvisnosti od izvajalca in njegovega znanja. V seminarski nalogi opisan pristop in izvedbo v praksi bom tako iz teorije na začetku sam prelil v prakso in na ta način testiral svoje ideje. Kasneje bi želel te aktivnosti prenesti tudi na druge in pomagati, če bo potrebno, zgolj pri koordinaciji.

Sama struktura in vsebina aktivnosti se bo lahko tudi skozi njihovo izvedbo spreminjala, saj se bom tudi jaz in drugi učili ob izvajanju, tako da je ta seminarska zgolj temelj, na katerem se bo gradilo za bodoče delo z mladimi.

KLJUČNE BESEDE

seminarska naloga, odsek za varstvo gorske narave, osnovna šola, VGN, planinstvo, planinsko društvo, planinska zveza

KAZALO

1	UVOD	4
2	NARAVOVARSTVENA URA	5
2.1	Osnovni cilji biologija	5
2.2	Operativni cilji biologija	6
2.3	Osnovni cilji naravoslovje	6
2.4	Operativni cilji naravoslovje	7
2.5	Izvedba.....	8
2.6	Predviden potek prezentacije.....	9
3	NARAVOVARSTVENI DAN	12
3.1	Smernice za naravovarstveni dan.....	12
3.2	Naravoslovni dnevi določila.....	13
3.3	Izvedba.....	13
3.4	Primeri igrice v naravi	14
4	POSVOJITEV OBMOČJA V NARAVI.....	17
4.1	Zgodovina in ideja.....	17
4.2	Prenos v Slovenijo.....	18
4.3	Pomisliki.....	18
4.3	Izvedba.....	18
5	TABOR MDO POSOČJE, UDELEŽBA NA IZLETIH MO, ČISTILNA AKCIJA.....	20
6	ZAKLJUČEK.....	20
7	LITERATURA IN VIRI	21
8	PRILOGA	22

UVOD

Ta seminarska bo služila kot razvojni temelj za načrtno delo z osnovnošolci večinoma višjih razredov na področju varstva gorske narave. Obsega zamisel o naravovarstveni uri, naravovarstvenem dnevu, posvojitvi območja v naravi, organizacijo večjega tabora za varstvo gorske narave in sodelovanje na področju varstva narave z mladinskim odsekom v istem društvu.

Nameni, ki naj bi bilo doseženi z izvajanjem smernic v seminarski nalogi:

- navdušiti mlade za naravo kot tako in njeno pristno doživljanje
- privzgojiti spoštljiv odnos do nje skozi sobivanje
- spodbuditi mlade k aktivnemu pristopu oziroma delovanju k varovanju narave
- rekrutiranje novih članov MO in VGN PD Nova Gorica (ideja je, da bi v letu ali dveh ustanovili sekcijo mladih naravovarstvenikov znotraj odseka)
- dvigniti zanimanje za naravovarstvo in planinstvo v osnovnih šolah
- spodbuditi k inovativnemu razmišljanju izven okvirjev pri reševanju naravovarstvenih problemov
- navdušiti dva do tri razrede na področju novogoriške občine za »posvojitev območja narave« (razlaga v samostojnem poglavju)

Ko smo v januarju letos ustanovili odsek za varstvo gorske narave znotraj našega društva, sem razmišljal, na kakšen način pristopiti k mladim in začel raziskovati. Pristopov je veliko, zaradi omejenih resursov, sem se odločil da se fokusiram samo na segment višjih razredov osnovnih šol. Sestal sem se z ravnateljki in učiteljki biologije ter naravoslovja štirih osnovnih šol v samem mestu in povsod naletel na zanimanje za sodelovanje, potem ko so prisluhnili mojim zamislim.

Rezultat mojega raziskovanja in idej je tale seminarska naloga.

1. NARAVOVARSTVENA URA

Predavanje je prvenstveno namenjeno osnovnošolcem v 9. razredu v okviru predmeta biologija ali 7. razredu pri predmetu Naravoslovje. Ob določenih prilagoditvah pa tudi učencem 4. in 5. razredov pri predmetu Družba, lahko tudi učencem 6. do 9. razreda pri predmetu geografija, s tem da je pri zadnjem manj osnovnih ciljev, ki sovpadajo z naravovarstvom. Pri katerem predmetu se bo ura lahko izvedla, bom uskladjal z vodstvi posameznih šol. Lahko se tudi razvije vsebino za samostojno predavanje, ki ga organizira Odsek VGN PD Nova Gorica na področju goriške regije bodisi kot obšolsko dejavnost, na primer v okviru planinskega krožka ali planinske šole, večernega dogajanja v taboru mladinskega odseka ali odseka VGN ali ob neki drugi priložnosti kot obliko ozaveščanja našega odnosa do narave.

Da se tako uro lahko izvede kot nadomestno v osnovni šoli mora biti v skladu z učnim načrtom za določen predmet oziroma s tako imenovanimi osnovnimi in operativnimi cilji. Zato sem najprej preučil učni načrt, da bi ugotovil, kako predavanje o naravovarstvu kot tako lahko umestim v osnovnošolski urnik.

Osnovni in operativni cilji za prej omenjena predmeta biologija in naravoslovje so opisani v spodnjih alinejah, izvečenih iz trenutno veljavnega učnega načrta iz leta 2011 za ta dva predmeta. Na te cilje se naslanja vsebina predavanja ter tako upravičuje njegovo izvedbo v okviru rednega pouka.

1.1 Osnovni cilji biologija

- zavedanje o pomenu biodiverzitete, sposobnost za njeno prepoznavanje na različnih organizacijskih ravneh živih sistemov in odgovoren odnos do njenega ohranjanja,
- ustrezen in odgovoren odnos do narave na podlagi znanja in razumevanja ter interes za njeno aktivno ohranjanje,
- sposobnost za prepoznavanje kompleksnih problemov in njihovo reševanje (tudi z interdisciplinarnim pristopom) ter znanstven način razmišljanja,
- učenje na podlagi opazovanj, poskusov in ročne spretnosti (npr. večšine rokovanja z biološkim materialom),
- zmožnost za uporabo pridobljenega znanja v vsakdanjem in družbenem življenju (osebne in družbene odločitve na podlagi kritične presoje informacij),
- ozaveščenost o nujnosti trajnostnega razvoja in razumevanja družbene in lastne odgovornosti za prihodnost ekosistemov in biosfere.

1.2 Operativni cilji biologija

- spoznajo razliko med ekologijo, varstvom narave in okolja,
- razumejo, da biotsko pestrost ohranjamo z neposrednim varovanjem vse narave in biosfere nasploh, s sonaravno rabo krajine in trajnostnim razvojem, izjemoma še posebej na zavarovanih območjih; spoznajo namen (slovenske in mednarodne) področne zakonodaje,
- spoznajo nekatere redke in ogrožene vrste v lastnem okolju,
- razumejo vplive človeka na biotske sisteme (organizmi, ekosistemi, biosfera) in te vplive raziščejo v lastnem okolju (urbanizacija, prekomerna raba naravnih virov, degradacija in drobljenje ekosistemov, onesnaževanje okolja idr.),
- spoznajo vzroke in posledice nastanka ozonske luknje,
- spoznajo vzroke in posledice globalnega segrevanja (okrepljen učinek tople grede),
- razumejo načela trajnostnega razvoja in s svojim ravnanjem prispevajo k trajnostnemu razvoju v lastnem okolju in se aktivno vključujejo v ozaveščanje o tej problematiki,
- spoznajo, da pomembne osebne in družbene odločitve temeljijo na analizi koristi in tveganja (ekonomske in naravovarstvene) ter da posameznik preko koristi skupnosti koristi sebi (okolje kot vrednota),
- spoznajo, da lahko okolje zaradi naravnih vzrokov in človekovih dejavnosti vsebuje snovi, ki so škodljive za človeka in druge organizme,
- spoznajo, da trajnostni razvoj zahteva vzpostavitev standardov za spremljanje sprememb v tleh, vodah in ozračju ter ukrepov za preprečevanje škodljivih sprememb,
- spoznajo, da je tveganje, povezano s človekovo aktivnostjo, osebni in družbeni izziv, saj nepravilna analiza posledic določenih aktivnosti vodi do podcenjevanja tveganja in s tem do škodljivih posledic za človeka in naravo ali pa do preostrogih preventivnih ukrepov, ki so nepotrebno finančno breme za posameznika in družbo.

2.3 Osnovni cilji naravoslovje

- zavedanje vrednosti in občutljivosti naravnega in antropogenega okolja, oblikovanje pozitivnega in odgovornega odnosa do narave ter spoštovanje vseh oblik življenja
- razumevanje vplivov naravoslovno-matematičnih znanosti na razvoj družbe in na okolje
- sposobnost za prepoznavanje in razumevanje okoljske problematike ter odgovorno in aktivno delovanje pri razreševanju in trajnostnem oziroma sonaravnem razvoju
- prepoznavanje in preprečevanje nevarnosti v skrbi za lastno zdravje in zdravje drugih

2.4 Operativni cilji biologija

Vplivi človeka na okolje

- *človek spreminja ekosisteme*
- spoznajo pomen biotske pestrosti za stabilnost ekosistema,
- spoznajo primere antropogenih ekosistemov (npr. njiva, sadovnjak, gojeni travnik, vinograd, itd.) in proučujejo biotsko pestrost v bližnjih naravnih in antropogenih ekosistemih,
- spoznajo iz primerjave delovanja naravnih in antropogenih ekosistemov, zakaj mora človek antropogene ekosisteme neprestano vzdrževati (npr. gnojenje, odstranjevanje učinkovitosti in posledic izkoriščanja plevela in škodljivcev)
- razumejo, da v naravi ni koristnih ali škodljivih vrst, temveč so v antropogenih ekosistemih le z vidika človeka posamezne živalske in rastlinske vrste škodljive (npr. škodljivci poljščin in sadnega drevja, pleveli) ali koristne (čebele, plenilci škodljivcev),
- spoznajo vplive in posledice gnojenja ter uporabe pesticidov (npr. herbicidi, insekticidi) na onesnaženje podtalnice
- spoznajo možne posledice odstranjevanja dreves iz gozda (npr. primerjava selektivne sečnje in goloseka),
- razumejo, da biotsko pestrost ohranjamo z neposrednim varovanjem vse narave in biosfere nasploh, s sonaravno rabo krajine in trajnostnim razvojem, se posebej na zavarovanih območjih.

- *človek onesnažuje zrak, vodo in tla*
- spoznajo, da se zaradi naravnih vzrokov (npr. poplave, vulkani) in človekovih dejavnosti v vodi, zraku in tleh poveča vsebnost snovi (onesnaževalcev, ki škodljivo vplivajo na organizme in s tem rušijo naravno ravnovesje,
- spoznajo glavne vzroke onesnaževanja gospodinjstva (površinskih voda, podtalnice, zraka in prsti) ključne onesnaževalce, posledice njihovega delovanja na organizme in okolje ter načine in ukrepe za zmanjševanje in preprečevanje onesnaževanja,
- spoznajo vplive različnih vrst prometa in komunikacij na okolje (onesnaževanje zraka, vode in prsti) in organizme (npr. hrup),
- spoznajo vzroke za povečevanje emisij plinov (ogljikov dioksid, metan, dušikovi oksidi) in s tem povezanim prekomernim segrevanjem ozračja (povečan učinek tople grede), ki se odraža na spreminjanju podnebja in na kopenskih in vodnih ekosistemih.

2.5 Izvedba

Za predavanje je predvidena ena šolska ura in je dolgo približno 30 minut, preostali čas bom namenil za pogovor oziroma debato, ki jo bom skozi predavanje spodbudil. Predavanje bo zastavljeno interaktivno s poudarkom na čim večjem aktivnem sodelovanju učencev. Pri pogovoru bom predstavil metodo »talking stick« in v ta namen kot pripomoček uporabil mehko žogico. Na ta način imaš njihovo pozornost, pa tudi siti so že predavanj, ki so večinoma enosmerna cesta že iz samega šolskega sistema. Povedal bom, da napačnih odgovorov ni in da je namen te ure skozi zabavo začeti razmišljati o okolju, v katerem živimo.

2.6 Predviden potek prezentacije

Predavanje bo podprto s Power Point prezentacijo. Spodaj nekaj iztočnic za pogovor z nekaj primeri slik/diapozitivov.

Na začetku bom nanizal par primerov iz sveta, ki nazorno prikazujejo naravovarstveno problematiko kot pridobitev pozornosti s šokantnimi posnetki onesnaževanja.

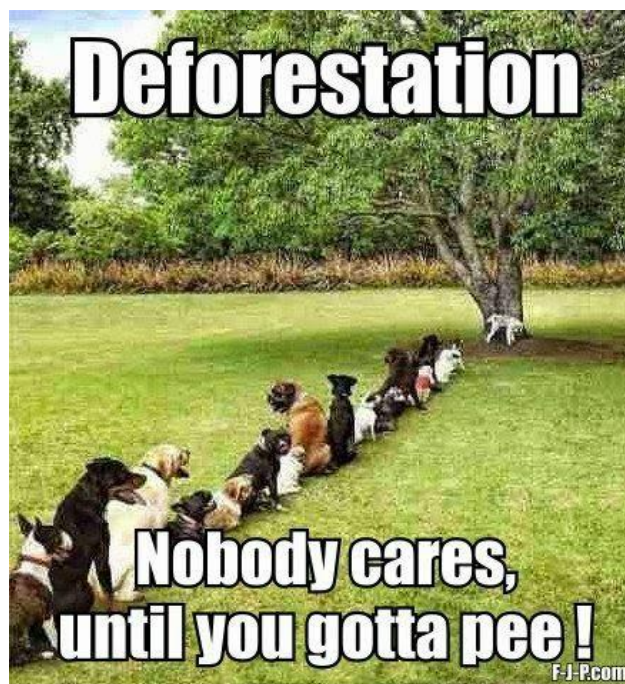

Šerpa pobira smeti, ki so jih pustile odprave pod Everestom

Reka na Filipinih

Pozornost bom vzdrževal s humornimi vložki v določenih časovnih intervalih, ki se pa še zmeraj nanašajo na varstvo narave.

- Dogajanja na drugem koncu Zemlje zadevajo tudi nas; metuljev efekt; kako smo odvisni od globalnega odnosa do narave. Prehod k lokalni problematiki.
- Kaj je sploh narava? Narava in gorska narava, kje je razlika in ali je to sploh pomembno?
- Krhkost narave pri nas (primeri - kraške jame, strašnični mravljiščar...)

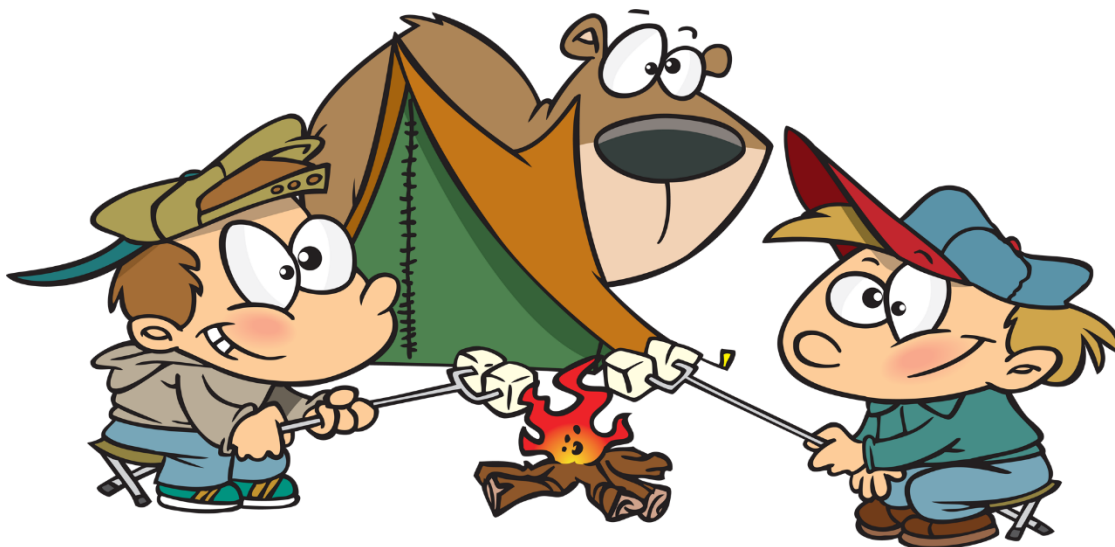

- Regeneracijska sposobnost narave (primer požar Šumka na Krasu 2006, uničenje Posočja med prvo svetovno vojno...)

- Filmček o naravi s prevodom. <https://www.youtube.com/watch?v=WmVLcj-XKnM>

Film sem prevedel sam, sedaj čakam pisno odobritev avtorja, da na YouTube dodam podnapise, sicer je pa angleščina dokaj razumljiva. Bom testiral na sedmošolcih ali razumejo in če bo odziv pozitiven, bom kot pomoč vklopil le angleške podnapise. Namen filma je pokazati, kako narava v bistvu ne potrebuje človeka, temveč mi njo za svoj obstoj. Prevod filma je v prilogi na zadnji strani seminarske naloge.

- Naravo začnemo varovati doma, v urbanem okolju.
- Porast gorskega turizma, koliko ljudi prenesejo gore, v ozadju spodbujanja na nacionalni ravni zgolj dobiček?
- Katere aktivnosti bi lahko kot posamezniki in kot razred izpeljali za ohranjanje narave? Kratka predstavitev projekta »Posvoji območje« - razdelano v samostojnem poglavju te seminarske naloge
- Zaključek z vabilom na akcijo, kratek opis delovanja našega odseka in delovanja društva, povabilo v tabor julij 2017 in k pridružitvi MO ali VGN PD Nova Gorica

3. NARAVOVARSTVENI DAN

3.1 Smernice za naravovarstveni dan

Učni program za naslednje šolsko leto v osnovnih šolah sprejema ob koncu šolskega leta, konec junija oziroma prve dni julija. V okviru učnega programa so predvideni tudi tako imenovani dnevi dejavnosti.

Dnevi dejavnosti so tisti del obveznega programa osnovne šole, ki medpredmetno povezujejo

discipline in predmetna področja, vključena v predmetnik osnovne šole. Dnevi dejavnosti potekajo po letnem delovnem načrtu šole (šolski kurikulum), ki določa njihovo vsebino in organizacijsko izvedbo. Cilji dni dejavnosti so omogočiti učenkam in učencem utrjevanje in povezovanje znanja, pridobljenega pri posameznih predmetih in predmetnih področjih, uporabljanje tega znanja in njegovo nadgrajevanje s praktičnim učenjem v kontekstu medsebojnega sodelovanja in odzivanja na aktualne dogodke v ožjem in širšem družbenem okolju.

V šolskem letu je v vsakem razredu od prvega do devetega 15 dni dejavnosti, kar v celotnem programu obveznega izobraževanja znesi 135 dni, to je več kot 75 % dni, namenjenih pouku v enem šolskem letu. Posamezni dan dejavnosti se izvede v obsegu 5 pedagoških ur.

Dnevi dejavnosti vzpodbujajo vedoželjnost, ustvarjalnost in samoiniciativnost učenk in učencev, jih usposablja za samostojno opazovanje in pridobivanje izkušenj in znanja, za razvijanje spretnosti ter za samostojno reševanje problemov. Ob teh dejavnostih učenci in učenke znanje različnih področij med seboj povezujejo v celoto. Dnevi dejavnosti so namenjeni vsem učenkam in učencem, so vsebinsko pestri in smiselno razporejeni skozi vse šolsko leto. Vsebinsko se nadgrajujejo iz leta v leto oziroma iz triletja v triletje.

Pri izvajanju dni dejavnosti je poudarek na medpredmetnem (meddisciplinarnem) povezovanju; pogosto potekajo v obliki projektnega dela - za tako obliko dela je potrebno vnaprej predvideti tudi obseg časa za njihovo pripravo, in sicer za učence in učenke ter za učiteljice in učitelje. Na ta način dnevi dejavnosti omogočajo razvijanje elementov raziskovalnega učenja/dela učenk in učencev na šoli od načrtovanja nalog, zbiranja podatkov do oblikovanja ugotovitev in predstavitve rezultatov. Pedagoškemu zboru šole omogočajo razvijati strokovno sodelovanje dostopne timskega poučevanja, to je metodičnega pristopa, ki učenke in učence nauči povezovati spoznanja različnih disciplin. Možni so obiski strokovnjakinj in strokovnjakov, umetnikov in umetnic itd. na šoli in obiski učenk in učencev različnih učnih okolij - pri tem je treba upoštevati okolje, v katerem je šola, s tem da se vsem učencem in učenkam vsaj enkrat v osnovnem šolanju omogoči obisk večjih kulturnih središč in drugih inštitucij (botanični in zoološki vrt, arboretum, observatorij).

Dejavnosti so zastavljene tako, da vzpodbujajo učenje za medsebojno sodelovanje med učenkami in učenci v oddelku, med oddelki, s pedagoškim zborom, z okoljem. Vsi učenci in učenke so na njim primeren način aktivni, samostojni in ustvarjalni, pri pripravi dneva sodelujejo. Vključujejo se v vse faze dela: od zamisli, okvirnega in podrobnega načrta do izvedbe in predstavitve, analiziranja in vrednotenja dela.

Dnevi dejavnosti se lahko organizirajo za vsak razred posebej, skupno za nekaj razredov ali za celo šolo. Načrtovanje in organizacija konkretnih dni dejavnosti je vezano na okolje, v katerem je šola, oziroma na specifičnosti posameznih šol.

Deleži posameznih sklopov dejavnosti, ki so določeni na podlagi upoštevanja razvoja otrok ter zastopanosti predmetnega področja v predmetniku osnovne šole, so kulturni, športni, tehniški in **naravoslovni dnevi**.

3.2 Naravoslovni dnevi določila

Učenke in učenci aktivno in sistematično dopolnjujejo in poglobljajo teoretično znanje, ki so ga pridobili med rednim poukom, in ga povezujejo v nove kombinacije. Dejavnosti jih spodbujajo k samostojnemu in kritičnemu mišljenju, omogočajo uporabo znanja ter spoznavanje novih metod in tehnik raziskovalnega dela (terensko, laboratorijsko delo itd.). Aktivno opazujejo, spoznavajo in doživljajo pokrajino kot celoto in posamezne sestavine okolja, spoznavajo in razumejo sobivanje človeka in narave. Intenzivno doživljajo naravo, odkrivajo njene lepote in vrednote, oblikujejo pozitiven odnos do narave, življenja, učenja in dela. Zavedajo se pomena varovanja zdravja, narave in okolja.

Težišče dejavnosti, to je izbira problema ali tematike, naj pri oblikovanju naravoslovnega dne izhaja iz naravoslovja. Problem osvetlimo tudi meddisciplinarno, v povezavi z drugimi predmeti in predmetnimi področji.

Izbor vsebin iz učnega načrta, ki pride v poštev za izvajanje naravovarstvenega dne:

- o polje, narava, vrt, sadovnjak, vinograd, mestni park, živa meja, kmetija,
- o geološka sestava tal in prsti v okolici šole, živi in neživi dejavniki okolja, onesnaževanje okolja in posledice,
- o ogrožene in zavarovane rastline in živali v šolskem okolju, živalski vrt, botanični vrt, učna pot, prirodoslovni muzej, pretok snovi in energije (raziskovanje prehranjevalnih spleto in verig),
- o zdravje in prehrana iz narave, mikroorganizmi v človekovem življenju, čutila (zaznavanje okolja in komunikacija organizma z okoljem);
- o orientacija v pokrajini,

3.3 Izvedba

Kot omenjeno v uvodu, sem bil na sestanku v lokalnih osnovnih šolah in so povsod izkazali interes, da se tak dan organizira. Predlog z detajlno zasnovo dneva bom pripravil do konca naslednjega šolskega leta. Ker želimo, da bi učencem predstavili varstvo narave na njim čim bolj prijazen način, bi del dneva sestavljale tudi igrice v naravi. Zbral sem nekaj igrice, katere bomo preučili in jih posamezno testirali na izletih Mladinskega odseka PD Nova Gorica med šolskim letom, potem se pa odločili na podlagi analize in povratne informacije, katere so tiste, ki so najbolj primerne za naravovarstveni dan v osnovnih šolah.

3.4 Primeri igrice v naravi

LOV ZA ZAKLADOM

Igrica spodbuja otrokovo domišljijo in iznajdljivost. Uči, kako smo mi del narave. Sodelujoči se razdelijo v skupine, najbolje med 3 in 6 članov. Njihova naloga je, da v določenem časovnem obdobju prinesejo iz narave različne predmete. Vzamejo lahko samo kar poberejo in potem vrnejo na svoje mesto. Vsaka skupina dobi spisek desetih predmetov.

- Ptičje pero.
- Seme, ki ga raznaša veter.
- Točno 100 primerkov nečesa.
- Javorov list.
- Trn.
- Kost.
- Tri različne vrste semen.
- En primerek živali ali rastline, ki uporablja prikrivanje.
- Nekaj okroglega.
- Delček jajca.
- Nekaj kosmatega.
- Pet kosov človeških odpadkov.
- Nekaj popolnoma ravnega.
- Točno 50 primerov nečesa.
- Pogrizen list (ne od tebe).
- Smrekov storž.
- Nekaj, kar te spominja nase.
- Lep nasmeh.
- Nekaj modrega.
- Nekaj, kar šumi.
- Nekaj, kar je v naravi pomembno.
- Nekaj mehkega.
- Sončno past.
- Nekaj ostrega.
- Nekaj, kar šumi.
- Nekaj, kar narava ne potrebuje.

Na koncu se vsi zberejo in en posameznik vsake skupine predstavi zbirko. Poveš, da ne obstaja prav in narob. Potem recimo komentiraš, da v naravi ni nič povsem ravnega, ko prinesejo nek približek ravnega, da je ravno umetno ustvaril človek itd.

NOETOVA BARKA

Ime vsak živali napišemo na dve kartici, veliki 5 x 10 cm. Tako imamo v roki toliko kartic kot je igralcev – eno kartico za vsakega igralca. Če imamo liho število igralcev,

napišemo zadnjo žival na tri kartice. Kartice premešamo in razdelimo. Vsak otrok prebere, katero žival ima napisano na soji kartici in nato zaigra to žival. Svoje identitete nikomur ne izda. Kartice pobremo.

Na naš znak začnejo otroci z zvoki, gibi in oblikami oponašati svoje živali, zato da bi pritegnili pozornost para. Vsak žival mora pritegniti pozornost svojega para z avtentičnim vedenjem. Igra se konča, ko se pari končno najdejo.

MIKROPOTEP

Mikropotep je zelo kratek izlet ob eden do dva metra dolgi vrvici. Izletniki stezo obdelajo na trebuhu centimeter za centimetrom ter opazujejo naravna čudesa kot so travnate bilke, pisane hroščke, pajke... Majhni otroci imajo zelo radi drobne stvari in presenetljivo napeto bodo opazovali miniaturni gozdni svet.

Vsakemu otroku damo povečevalno steklo, s katerim bo postal tako majhen kot mravlja. Če želimo njihovo domišljijo še dodatno spodbuditi, jih vprašamo: » Po kakšnem svetu zdaj potujete? Kdo so vaši najbližji sosedi? So prijazni? So pridni? kaj bo storil pajek – te pojedel ali peljal na sprehod? Kako bi se počutil kot ta svetleči zeleni hrošč? Kako on preživi svoj dan?«

Otrokom na začetku povemo, naj se odmaknejo oči dlje kot 30 cm stran od tal.

PODVOJITEV

S to igro otrokom vzbudimo zanimanje za kamne, rastline in živali. Preden jih zberemo skupaj, v neposredni bližini naskrivaj nabereмо približno 10 običajnih predmetov iz narave: kamne, semena, storže, dele rastlin in nekaj znakov živalskih dejavnosti. Stvari razstavimo na robec in jih pokrijemo z drugim robcem. Nato otroke zberemo okrog sebe in jim rečemo: »Pod robcem je 10 predmetov, ki jih lahko najdemo v bližini. Robec bom za 25 sekund dvignila, tako da si stvari lahko pogledate in zapomnite.«

Ko si otroci predmete pogledajo, naj se razkropijo po okolici in zberejo enake predmete ne da bi jih pokazali drug drugemu. Po petih minutah iskanja jih pokličemo. Nato predmete enega za drugim dramatično potegnemo izpod robca in o vsakem povemo svojo zgodbo. Ko vsak predmet predstavimo, otroke vprašamo, če so uspeli najti enakega.

NENARAVNA STEZA

S to igro naj bi predstavili pojem kamuflaže (barvnega prikrivanja) in adaptacije (prilagajanja).

Izberemo 15 do 20 metrov steze in po njej namestimo 10 do 15 predmetov, ki jih je naredil človek. Nekateri naj bodo dobro vidni kot na primer žarnice in baloni. Drugi

naj se zopet zlivajo z okoljem, tako da jih je težje odkriti. Ne smemo izdati, koliko predmetov smo razpostavili po stezi.

Otroci naj gredo po stezi posamično in v časovnih presledkih. Poskušajo naj najti (vendar ne pobrati) čim več predmetov. Ko pridejo do konca steze, nam na uho zašepetajo, koliko predmetov so odkrili.

Igro zaključimo tako, da se pogovorimo, kako so živali različno obarvane in kako jim to pomaga, nato gredo otroci na lov za drobnimi maskiranimi živalicami.

SPREHOD GOSENIC

Otroke peljemo na odročen, neznan kraj. Ko jim zavežemo oči, jih razporedimo v vrsto kot veliko gosenico, tako da vsak otrok položi roke na rame svojega predhodnika. Povemo jim, naj med hojo pazljivo poslušajo, vohajo in občutijo okolje. Pogosto se ustavljamo na zanimivih mestih: ob nenavadnih drevesih in skalah, ali da poduhamo dišeč cvet ali grm. Kolikor bolj je pot raznolika, toliko bolje.

Ko smo prehodili ustrezno razdaljo, snamemo otrokom trakove z oči. Otroci naj zdaj sami poiščejo pot nazaj do izhodišča. Preden se vrnejo, jim rečem, naj narišejo sliko ali zemljevid poti in kakšni so kraji, kjer smo se ustavljali. Na ta način prevedejo v sliko zvoke, vonjave in kar so otipali – torej vse kar so izkusili.

Pozor! Slepe gosenice, daljše od šest členov, se hitro kam zapletejo in jih je težko voditi.

4. POSVOJITEV OBMOČJA V NARAVI

4.1 Zgodovina in ideja

Ideja je povzeta po nacionalnem ameriškem projektu »Posvoji avtocesto/cesto« (Adopt-a-highway). »Highway« v dobesednem prevodu res pomeni avtocesto, je pa tako imenovana v Severni Ameriki tudi vsaka javna cesta bolj regionalnega značaja, ki je rezervirana za motorni promet.

»Posvoji cesto« in njemu podoben program »Sponsoriraj cesto« (Sponsor-a-highway) sta promocijski kampanji, ki sta razvita v Kanadi, ZDA in še nekaterih državah z namenom spodbujanja prostovoljcev, da skrbijo, da je določen odsek ceste urejen in brez odpadkov. V zameno za redno vzdrževanje predela lahko skupina, ki skrbi zanj, postavi znak, ki označuje ime te organizacije na odseku, za katerega skrbi.

Primer table v ZDA in prostovoljci, ki za ta odsek ceste skrbijo

Začetek tega programa sega v osemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko je prometni inženir James Evans videl, kako nekdo meče odpadke skozi okno tovornjaka. Čiščenje vseh teh avtocest je bilo dokaj drago, zaradi tega pogosto ne dovolj pogosto ali pa ga sploh ni bilo, tako da so ti obcestni pasovi bili pogosto polni raznoraznih odpadkov. Zaradi velikega števila cest je bilo njihovo vzdrževanje velik finančni zalogaj za lokalne skupnosti. Zato je Evans začel iskati pomoč lokalnih organizacij, ki bi sponzorirale čiščenje teh odsekov. Kmalu so uspeli doseči, da so se odseki začeli redno čistiti, organizirati se je začelo varnostna urjenja,

prostovoljcem se je zagotovilo odsevno odbojne jopiče in na odsekih se je začelo postavljati znake o »posvojitvi«. so se označevali z znaki.

Program se je izkazal za zelo uspešnega in se kmalu razširil v Kanado, kasneje pa še v Portoriko, Novo Zelandijo, Avstralijo in na Japonsko.

Program »Posvoji cesto« je v domeni prostovoljcev, za program »Sponsoriraj cesto« pa določena organizacija najame profesionalno podjetje, ki čiščenje opravlja. Zaradi varnostnih zadržkov je slednja opcija bolj pogosta na cestah z gostim prometom.

4.2 Prenos v Slovenijo

Idejo bi prilagodil slovenski zakonodaji in mentaliteti. Pri nas za območja ob cestah navadno skrbijo državna ali regionalna podjetja in je to dokaj urejeno (čeprav ne vedno in povsod), zato pa se dostikrat zgodi, da so nekatera področja, ki so zelo obiskana tudi precej onesnažena zaradi tega, zanja pa nihče ne skrbi ali vsaj ne dovolj pogosto, da ne bi bile smeti tam precej moteč faktor, že vizualno, seveda pa tudi drugače predstavljajo obremenitev za okolje.

Nekaj takih območij, v katerem opažam tovrstno onesnaževanje so naravni spomenik Panovec v Novi Gorici in bližnji hribi okrog mesta (Kekec, Škabrijel, Skalnica, Sabotin).

Večina teh področij je pod pristojnostjo novogoriške občine, določen del pa v rokah zasebnikov, nihče od pristojnih pa za čistočo ne skrbi dovolj, kot tudi ne za ozaveščanje glede onesnaževanja. Tako se večina tega očisti tako, da to postorijo posamezniki prostovoljci, ki jim ni vseeno, v kakšnem okolju se gibljejo, ko gredo uživati danosti narave ali skozi organizirane čistilne akcije. Prvo tako akcijo je naš novoustanovljeni odsek (januar 2016) izvedel v aprilu istega leta na področju Kekca in Škabrijela. Dogovor znotraj odseka po uspešni izvedbi je, da bo postala tradicionalna. Dokler ljudje ne bodo toliko ozaveščeni, da ne bo več potrebna.

Menim, da bi uveljavitev posvojitve območja pripomoglo tako k bolj čisti naravi, kot tudi k ozaveščanju ljudi glede odnosa do narave, saj bi akcija zaradi drugačnega pristopa dobila tudi medijsko pozornost.

4.3 Pomisleki

Seveda pa se ob tem pojavljajo tudi zadržki. Postavitev znaka je na nek način tudi smetenje, mogoče bi to omilili s postavitvijo znaka iz naravnih materialov.

Drugi pomislek je, da bi potem ljudje bili manj pozorni do narave v tem predelu, češ, saj drugi skrbijo za to. Čeprav v ZDA primeri dobre prakse kažejo na to, da se slednje ne dogaja, ne vemo, kako se bo podoben projekt obnašal pri nas.

Menim, da bi bilo tudi potrebno razmisliti o imenu, saj direkten prevod iz angleščine spominja lahko na to, da si področje, ki ga posvojimo, na nek način lastimo. Mogoče namesto posvojitve pride v poštev bolj termin sobivanje.

Verjetno se na dolgi rok tudi ne bi mogli izogniti nečimrnosti, saj bi kakšna organizacija to lahko izkoristila za hranjenje ega in/ali lastno promocijo. Najbolj v nebo vpijoča primera v ZDA sta posvojitve dela ceste s strani razvpitega Ku Klux Klana in neke ameriške nacistične stranke.

Kljub pomislekom sem pa še zmeraj mnenja, da je potrebno poskusiti in tak projekt pilotsko izvesti na dveh ali treh lokacijah, potem pa spremljati učinke in odzive javnosti. Po testnem obdobju, recimo enega leta, bi se odločili na podlagi analize, ali tak projekt nadaljujemo in/ali razširimo. Seveda pa tudi kaj je potrebno prilagoditi oziroma spremeniti red nadaljevanjem.

4.4 Izvedba

Ena stvar brez katere ne bo šlo, je soglasje lokalnih oblasti, od katerih sem pa prepričan, da bi ob pravilni profesionalni predstavitvi projekta dobili podporo. Razmisliti je tudi potrebno, kako to uskladiti z raznimi zakoni in kakšne so pravno formalne posledice neke pogodbe, kot se jo podpisuje v ZDA. Menim, da bi pri nas bila dovolj podpis neke namere v prvi fazi, da je stvar malce bolj formalna.

Za razliko od ustaljene prakse v tujini, kjer se posvoji cesto oziroma območje ob njej, bi pri nas poskusili z nekim območjem v naravi. K samemu čiščenju bi tudi dodal prav to prej omenjeno sobivanje. Prostovoljci bi spoznali na tem področju živeče organizme, tako rastline kot živali, pa tudi neživo naravo (prst, potoki, kamnine...) in tako bolje razumeli naravo in posledično sebe. Za začetek bi predlagal prav območje naravnega spomenika Panovec, v katerem bi se osredotočil na najbolj obremenjene dele in jih razdelil na dve do tri področja, za katere bi potem iskal »posvojitelje«.

Ciljna skupina za pridobitev prostovoljcev bi na začetku bile prav osnovne šole, katerim bi predstavil idejo skoti naravovarstveno uro, še prej pa dobil konsenz s strani vodstva šole.

Stroški povezani s tem so na začetku majhni (tabla) in tudi ob tem, da nam nihče ne priskoči na pomoč finančno, lahko naš odsek oziroma društvo, kot pobudnik akcije, to pokrije. Kasneje bi lahko ob dodatnih sredstvih razmislili o kakih majicah, diplomah/zahvalah za uspešno enoletno delovanje, materialu za postavitve hotelov za žuželke, če se ugotovi, da na določenem predelu ni dobrih pogojev za njihovo bivanje itd.

5. TABOR MDO PD POSOČJE, UDELEŽBA NA IZLETIH MO, ČISTILNA AKCIJA

Po uspešni izvedbi prvega naravovarstvenega tabora pod okriljem našega odseka VGN v juliju 2016 smo se znotraj odseka odločili, da v letu 2017 povabimo v tabor otroke iz celotnega MDO PD Posočje (medobčinskega odbora). Tabor bi lahko tudi združili s taborom mladinskega odseka, tako da bi uporabili isti taborni prostor in organizirali naravovarstvenega pred ali po njihovem, s tem bi tudi zmanjšali stroške tabora. Tesno sodelovanje z mladinskim odsekom je ključnega pomena za razvoj varstva gorske narave v našem društvu, kot seveda tudi sodelovanje z drugimi odseki, katero je pa zaenkrat še manj uspešno.

Poskušali bomo biti prisotni (vsaj en varuh) na vseh izletih mladinskega odseka. Zanimanje za varstvo narave in spoštovanje do nje bomo dvigali skozi igrice (nekaj jih je opisanih v poglavju naravovarstveni dan) in krajše učne intervale, na primer postanek ob mravljišču.

V aprilu bo spet organizirana akcija čiščenja področja Kekca in Škabrijela in tokrat bomo k sodelovanju povabili tudi učence osnovnih šol. Na šolah bomo razobesili plakate in vabili k sodelovanju preko šolskega radia.

6. ZAKLJUČEK

Da bom lahko ideje iz seminarske naloge realiziral (točke 1-3), bom najprej poiskal soglasje našega odseka. Nekaj sem jih na zadnjem sestanku že omenil in odzivi so bili pozitivni. Seveda vsega ne bom mogel izvesti sam, zato bom poiskal znotraj odseka sorealizatorje tega programa, ki bodo imeli lahko tudi svoje ideje, predloge in pripombe. Potem bomo vse to uskladili in sprejeli nek terminski plan, ki pa bo odvisen tudi od osnovnih šol.

Naravoslovne ure bomo izvedli v šolskem letu 2016/2017, izvedba naravoslovnega dne v osnovnih šolah je pa odvisna od njegove umestitve v učni program za šolsko leto 2017/2018. Izvedba »posvojitve območja« ni odvisna samo od našega entuziazma, verjamem pa, da bomo pritegnili partnerje, ki nam bodo projekt omogočili začeti v letu 2017. Projekti pod točko 4 so v domeni celotnega odseka.

Izkušnje in primere dobre prakse, ki jih bomo pridobili ob izvajanju bomo z veseljem delili z ostalimi odseki. Mogoče bo naslednja seminarska s strani naslednjega udeleženca tečaja za varuha gorske narave iz PD Nova Gorica v naslednjem letu poročilo o izpeljavi s primeri iz prakse z natančno dodelanim konceptom.

6. LITERATURA IN VIRI

- <http://www.nwf.org/What-We-Do/Kids-and-Nature/Educators.aspx>
- <https://www.teachervision.com/environmental-education/teaching-methods/63270.html>
- <http://www.sciencekids.co.nz/nature.html>
- <http://www.environment-ed.com/classroomactivities.htm>
- http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_pedsolsko_vzgojo_in_o_snovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/
- http://www.zrsvn.si/dokumenti/63/2/2009/zlozenka_travniska_igr_1492.pdf
- <http://www.ljuba.si/narava-kmetijstvo/narava/strasnicin-mravljiscar/>
- <http://wilderdom.com/games/EnvironmentalActivities.html>
- <http://mothernatured.com/children/>
- <http://www.livestrong.com/article/172572-environmental-outdoor-games-to-play-with-children/>
- predavanje Dušan Klenovšek in Borut Peršolja za VGN
- Asja Štucin (igrice v naravi)

7. PRILOGA

Prevod filma M O T H E R N A T U R E

Nekateri me naslavljajo z narava, drugi z Mati Narava.

Tu sem že več kot 4.5 milijarde let.

22500 krat dlje kot Ti.

Pravzaprav ne potrebujem ljudi, ljudje pač potrebujejo mene.

V bistvu je Tvoja prihodnost odvisna od mene.

Ko jaz uspevam, Ti uspevaš. Ko slabim, slabiš tudi Ti, še veliko bolj...

Ampak tu sem že zelo dolgo, hranila sem vrste veličastnejše od Tvoje, in stradala vrste veličastnejše od Tvoje.

Moji oceani, moja zemlja, moje reke, moji gozdovi, Te vsi po vrsti lahko ugonobijo, ali Ti pustijo živeti.

Kako izbiraš živeti vsak dan, s spoštovanjem ali nespoštovanjem do mene, mi je pravzaprav vseeno.

Na tak ali drugačen način Tvoje obnašanje določa Tvojo Usodo, ne mojo, jaz sem Narava.

Jaz grem naprej, in sem pripravljena na spremembe.

Si TI?